

WORKSHOPS AS INNOVATIVE TECHNIQUE IN LOCAL RESIDENTS CULTURAL EDUCATION

Marija Dragicevic Curkovic

University of Dubrovnik, Department of Economics and Business, Dubrovnik, Croatia
marija.dragicevic@unidu.hr

Abstract: From the aspect of sustainable local development of Dubrovnik, as a city with extremely high cultural potential, special attention should be paid to the exploitation of resources in a way that is not harmful to the local community and which enables the acquisition of new knowledge about local culture. The aim of the paper is to explore the local stakeholders attitudes towards the possibilities of developing new forms of education of local residents, based on the organization of workshops with cultural themes, in order to educate local people about the elements of cultural offer. The knowledge and skills that they have acquired they will be able to use in creating the tourist cultural offer. For the purposes of this paper, an empirical research has been carried out, based on the structured interview method with 45 respondents. Based on the results of the survey, stakeholders agree that Dubrovnik needs new products that are important for both, the resident and tourists, and that workshops could be considered as an acceptable method of the local residents education, especially in correlation with the level of their knowledge and skills towards some aspects of the cultural product.

Keywords: workshop, education, culture, local residents, Dubrovnik

RADIONICE KAO INOVATIVNA TEHNIKA U KULTURNOJ EDUKACIJI REZIDENTNOG STANOVNIŠTVA

Marija Dragičević Ćurković

Sveučilište u Dubrovniku, Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Dubrovnik, Hrvatska
marija.dragicevic@unidu.hr

Sažetak: S aspekta održivog lokalnog razvoja Dubrovnika, kao grada koji posjeduje izuzetno veliki kulturni potencijal, posebnu je pozornost potrebno usmjeriti iskorištavanju resursa na način koji nije štetan za lokalnu zajednicu i koji omogućuje stjecanje novih znanja o lokalnoj kulturi. Cilj rada je istražiti stavove lokalnih dionika o mogućnostima razvoja novih oblika edukacije lokalnih stanovnika, utemeljeno na organiziranju radionica s kulturnom tematikom, a kako bi se lokalno stanovništvo educiralo o odabranim elementima kulturne ponude i steklo znanja i vještine koje bi koristili i kao element turističke ponude. Za potrebe navedenog provedeno je empirijsko istraživanje metodom strukturiranog intervjua, a koje je uključilo 45 ispitanika. Temeljem rezultata istraživanja vidljivo je da se dionici slažu u tome da su Dubrovniku potrebni novi proizvodi koji su važni i za rezidentno stanovništvo i za turiste, te da radionice smatraju prihvatljivim oblikom edukacije lokalnog stanovništva, u korelaciji s razinom znanja i vještina lokalnog stanovništva o određenim segmentima kulturnog proizvoda.

Ključne riječi: radionice, edukacija, kultura, lokalno stanovništvo, Dubrovnik

1. UVOD

Wang (2000) identificira dvije važne stvari pri autentičnom iskustvu, objektivnu i konstruktivnu autentičnost te uvodi pojam egzistencijalne autentičnosti, a što podrazumijeva novi iskustveni pristup, koji uključuje aktivnost klijenata pri kupnji proizvoda/usluge. Prema tom iskustvu klijenti se osjećaju autentično kada su uključeni u neuobičajene aktivnosti u kojima se mogu slobodno izraziti odnosno ostvariti. Među najvažnijim razlozima za to je upravo povećanje prepoznatljivosti kulturnih resursa, a što može imati značajnu ulogu u razvoju lokalne zajednice i povećanju kvalitete života te pridonijeti kreiranju individualnog i kolektivnog identiteta zajednice (Robinson, 1999) i boljem promoviranju, razumijevanju i preživljavanju tradicionalnih zanata (Endersen, 1997). U radu je ukazano na značenje tradicionalnih zanata te su istražene mogućnosti „oživljavanja“ istih na području Komolca, Dubrovnik. S tim u vezi provedeno je empirijsko istraživanje, metodom strukturiranog intervjua u koje je bilo uključeno 48 ispitanika. Pri analizi podataka je korištena deskriptivna statistika.

2. RESURSI KULTURNOG TURIZMA I TRADICIONALNI ZANATI

Mnoge turističke destinacije koriste kulturnu baštinu kao mjesta za interpretaciju i edukaciju. (Ioan Franck & Istoc, 2007). U Konvenciji za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine iz 1972. godine baština je pragmatično definirana

na sljedeći način: „Kulturna baština odnosi se na spomenike, skupine građevina i lokaliteta koji imaju povijesnu, estetsku, arheološku, znanstvenu, etnološku i antropološku vrijednost“. Tri su glavne komponente Konvencije pri definiranju kulturne baštine: 1. spomenici: djela arhitekture; monumentalna djela iz područja skulpture i slikanja; elementi ili strukture arheološke prirode; crteži, pećine i prebivališta; kombinacije obilježja izuzetne univerzalne vrijednosti, povijesne, umjetničke ili znanstvene; 2. skupine građevina: skupine samostojećih ili povezanih građevina koje zbog svoje arhitekture, homogenosti ili položaja u okolišu posjeduju izuzetnu univerzalnu vrijednost, povijesnu, umjetničku ili znanstvenu; 3. lokaliteti: čovjekova djela ili kombinirana djela prirode i čovjeka te područja koja uključuju arheološke lokalitete izuzetne univerzalne vrijednosti, povijesne, umjetničke ili znanstvene. Ograničenost ove definicije je u tome što se ona odnosi samo na materijalnu dimenziju culture, pa se na 32. sjednici Generalne konferencije UNESCO-a prihvaća definicija nematerijalne kulturne baštine koja postaje sastavni dio Konvencije. Nematerijalna se kulturna baština, koja se ponekad naziva i živucom kulturnom baštinom, između ostalog manifestira u sljedećim domenama: usmena tradicija, izričaj i jezik, scenska umjetnost, društvena praksa, rituali i svečanosti, znanje i praksa o prirodi i svemiru i tradicijski obrti.

Proizvodi koji su u potpunosti ručno proizvedeni ili uz pomoć alata na način da ljudski rad i vještine u odnosu na alate imaju prioritarno značenje u izradi proizvoda (<http://www.ukessays.com>) spadaju u tradicionalne zanate. Njihova uloga je da izraze kulturu u način života te također da imaju praktičnu vrijednost (Sufang, 2019). Radionice predstavljaju tehnički okvir kojim se nastoji održati tradicionalne zanate „živim“, a također pridonose i aktivnom uključivanju pojedinaca u izradu proizvoda te promoviraju izvornost življenja. Primjerice u Dimitrie Gusti Village Museum u Bukureštu radionice se koriste kako bi se posjetitelji aktivno uključili u izradu pojedinih segmenata ponud, primjerice bojanje jaja ili izradu vezova. U Oltenia Museum u Craiovu organiziraju se radionice, uglavnom za mlade posjetitelje, a odnose se na izradu staklenih i drvenih predmeta. Područje Oltenie je poznato po Horezu keramici, koja predstavlja važnu ulogu u izradi posuđa te se nalazi na UNESCO listi zaštićene nematerijalne kulturne baštine Rumunjske (<http://www.romania-insider.com>). Porast proizvodnje rukotvorina u Indiji (kontinuiranom stopom rasta od 20%), doprinosi promicanju jedinstvene indijske kulture, ali i zapošljavanju žena, ali i postavlja nove zahtjeve u pogledu inovativnih rješenja koja bi olakšala izradu tradicionalnih proizvoda (Melkani, Mehta & Gadhi, 2020; Kumar Pradhan, 2019). Slični trendovi u pogledu zaštite i unapređenja tehnologije odnosno inovacija koje mogu doprinijeti lakšoj izradi, ali i boljem promoviranju i plasmanu tradicionalnih proizvoda mogu se uočiti i u drugim zemljama, primjerice u Kini (Ji, 2016; Peng, 2018).

3. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA PROVEDENOG U DUBROVNIKU

3.1. Metodologija istraživanja

U daljnjem tekstu ukazat će se na rezultate empirijskog istraživanja koje je provedeno u Dubrovniku 2018, na uzorku od 48 ispitanika. Ispitanici su bili rezidentni stanovnici, zaposleni u kompanijama u Dubrovniku (većinom u ACI marini). Cilj istraživanja bio je utvrditi interes lokalnog stanovništva te razinu educiranosti o tradicionalnim zanatima u gradu Dubrovniku, a što bi se u budućnosti ponudilo kao kulturni proizvod na domaćem i međunarodnom tržištu. Ispitanici su bili u 91% slučajeva bile žene i 9% muškarci, od čega je 48% ispitanika bilo do 40 godina starosti, 40 između 41 i 60 godina i 12% starije od 61 godine. S udjelom od 31% zastupljeni su ispitanici koji imaju srednju stručnu spremu, 28% njih ima visoku, 23%, a 18% ima višu stručnu spremu, dok 18% ispitanika ima završen magisterij ili doktorat znanosti. Pri obradi podataka korištena je deskriptivna statistika.

3.2. Rezultati istraživanja i diskusija

Ispitanici su ocjenjivali interes lokalnog stanovništva za tradicionalne zanate, odnosno običaja u ponudi ACI marine u gradu Dubrovniku.

Tablica 1. Interes lokalnog stanovništva za radionice tradicijskih zanata

Razina interesa (odgovori %)	Postoji izuzetno veliki interes	Postoji osrednji interes	Postoji mali interes	Uopće nema interesa
Oblik ponude				
Konavoski vez	36	37	27	-
Mljetski vez	25	50	20	5
Primorski vez	27	51	22	-
Tkanje	25	35	30	10

Kamenoklesarstvo	30	40	5	5
Uskrsne radionice (penganje i slično)	40	50	10	-
Radionice pletenja vrša i košca	25	30	25	20
Radionice svilogojstva	15	35	45	5
Radionice izrade lijerice	15	35	50	-

Prema rezultatima istraživanja 36% ispitanika smatra da za konavoski vez postoji izuzetno veliki interes, 37% misli da postoji osrednji, 27% da postoji mali interes. Prema rezultatima istraživanja 25% ispitanika smatra da za mljetski vez postoji izuzetno veliki interes, 50% misli da postoji osrednji, 20% da postoji mali interes, a 5% smatra da uopće nema interesa. S udjelom od 27% zastupljeni su ispitanici koji misle da za primorski vez postoji izuzetno veliki interes, 51% misli da je interes osrednji, 22% da je mali. Radionice pletenja vrša i košca 25% ispitanika smatra izuzetno zanimljivim za lokalno stanovništvo, 30% misli da je interes lokalnog stanovništva za nevedeno osrednji, 25% smatra da je malen, a 20% da ga uopće nema. Radionice svilogojstva 15% ispitanika smatra područjem od izuzetno velikog interesa, 35% smatra da je interes lokalnog stanovništva osrednji, 45% da je malen, a 5% ispitanika smatra da za navedeno područje uopće nema interesa kod lokalnog stanovništva Radionice izrade lijerice 15% ispitanika smatra područjem od izuzetno velikog interesa, 35% misli da je to osrednje zanimljivo za lokalno stanovništvo, a 50 % misli da je interes za to malen.

Tablica 2. Mogućnosti razvoja tradicionalnih zanata u okviru ACI marine

Mogućnost razvoja (odgovori %)	Postoje velike mogućnosti	Postoje osrednje mogućnosti	Postoje male mogućnosti	Uopće nema mogućnosti	Nepoznato
Oblik ponude					
Konavoski vez	27	25	11	-	37
Mljetski vez	27	20	15	10	28
Primorski vez	24	25	11	9	31
Tkanje	23	15	14	9	39
Kamenoklesarstvo	25	15	15	10	35
Uskrsne radionice (penganje i slično)	27	20	11	10	32
Radionice pletenja vrša i košca	25	15	15	10	35
Radionice svilogojstva	25	20	15	10	30
Radionice izrade lijerice	20	15	20	10	35

Ispitanici su također ocjenjivali mogućnost razvoja pojedinog tradicionalnog zanata, odnosno običaja u ponudi ACI marine. Prema rezultatima istraživanja ispitanici su mišljenja da za sva navedena područja uglavnom postoje velike i osrednje mogućnosti razvoja.

Tablica 3. Informiranost lokalnog stanovništva o ovim oblicima ponude

Informiranost	Visoka razina informiranosti	Osrednje su informirani	Loše su informirani
Oblik ponude			
Konavoski vez	33	39	28
Mljetski vez	11	56	33
Primorski vez	11	61	28
Tkanje	11	33	56
Kamenoklesarstvo	11	44	45
Uskrsne radionice (pengaje i slično)	28	44	28
Radionice pletenja vrša i košca	6	50	44
Radionice svilogojstva	6	56	38
Radionice izrade lijerice	-	45	55

Osim navedenog ispitanici su također iskazali svoje mišljenje o razini informiranosti lokalnog stanovništva o tradicionalnim zanatima i običajima. Prema mišljenju ispitanika informiranost lokalnog stanovništva najbolja je u području konavoskog veza i uskrsnim radionicama.

Tablica 4. Educiranost lokalnog stanovništva o sljedećim elementima ponude

Educiranost (odgovori %)	Visoka razina educiranosti	Osrednje su educirani	Loše su educirani
Oblik ponude			
Konavoski vez	33	39	28
Mljetski vez	11	56	33
Primorski vez	11	61	28
Tkanje	11	33	56
Kamenoklesarstvo	11	44	45
Uskrzne radionice (pengaje i slično)	28	44	28
Radionice pletenja vrša i košca	6	50	44
Radionice svilogojstva	6	56	38
Radionice izrade lijerice	-	45	55

Prema mišljenju ispitanika educiranost lokalnog stanovništva o tradicionalnim običajima najbolja je na području uskrasnih radionica i konavoskog veza, a najlošija na području radionica izrade lijerice. Ispitanici najvećim dijelom smatraju da potpora lokalnih vlasti u razvoju tradicionalnih zanata u okviru ponude ACI marine ima veliko značenje, pa u tom smislu ne bi trebala izostati.

4. ZAKLJUČAK

Prema rezultatima istraživanja koji se odnose na tradicionalne zanate u Dubrovniku moguće prepreke za razvoj ovakvog oblika ponude bile bi u nedovoljnoj informiranosti i educiranosti lokalnog stanovništva, te u nezainteresiranost javnosti za ovakav oblik ponude, kao i u nerazumijevanju relevantnih dionika u lokalnoj zajednici o potrebi promicanja održivog razvoja, kroz očuvanje kulturne baštine dubrovačkog kraja i okolice, te nedostatak financijskih sredstava. Informiranost lokalnog stanovništva najbolja je u području konavoskog veza i uskrasnih radionicama. Educiranost lokalnog stanovništva o tradicionalnim zanatima običajima najbolja je također u području uskrasnih radionica i konavoskog veza, ali ipak je potrebno je povećati razinu educiranosti o navedenim elementima ponude, a posebice je to potrebno u području radionica izrade lijerice, te mljetskog veza, primorskog veza, tkanja, kamenoklesarstva, radionica pletenja vrša i košca i svilogojstva. Prema rezultatima istraživanja ispitanici su mišljenja da za sva navedena područja postoje velike i osrednje mogućnosti razvoja, te je uz potporu lokalnih vlasti potrebno pristupiti organiziranju radionica putem kojih bi se lokalno stanovništvo educiralo o tradicionalnim zanatima, a kompetencije koje bi se na ovaj način dobile nadalje bi se koristile u kreiranju autohtonog kulturnog proizvoda koji bi se plasirao na međunarodnom turističkom tržištu.

LITERATURA

- Endersen, K. (1999). Sustainable Tourism and Cultural Heritage, A Review of Development Assistance and Its Potential to promote Sustainability, NWHO
- Ioan-Franc, V., & Istok, E. (2007). Cultural tourism and sustainable development, *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 1, 89-96.
- Ji, R. X. (2016). Contemporary Inheritance and Innovation of Bamboo Weaving Crafts of Quxian. *National Art Circles*, 1, 71-75.
- Peng, L. (2018). Living Protection and Development of Traditional Artistic Handicrafts: A Case Study from „Bamboo Weaving by Family Liu“ in Quxian County of Sichuan Province. *Art and Design review*, 6 (3), 160-167.
- Kumar Pradhan, A. (2019). Innovation of Traditional Textile art and Crafts in North East India. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 3 (4), 1193-1197.

- Melkani, E., Mehta, M., & Gadhi, S. (2020). Drudgery Reduction and Grip Fatigue Review of Indian Women Making Handicrafts, <http://www.academia.edu>, pristupljeno 6.08.2020.
- Robinson (1999). Cultural Conflicts in Tourism: Inevitability and Inequality. In Robinson, M. & Boniface, P., (Eds.), *Tourism and Cultural Conflicts*, Wallingford, CAB International
- Sufang, Z. (2019). Education of traditional Folk Arts and Crafts and Discipline Construction of Art Design, *IOSR Journal of Research & Method in Education*, 9 (6), 74-76.
- Wang, N. (2000). *Tourism and Modernity: a Sociological Analysis*. Pergamon Press, Oxford
- Hands-on pursuits: Where to try traditional crafts in Romania, <http://www.romania.insider.com>, pristupljeno 6.08.2020.
- <http://www.ukessays.com>, pristupljeno 20.07.2020.